

TÜRKİYE’DE LİSANS DÜZEYİNDEKİ HUKUK EĞİTİMİ VE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ İLE KARŞILAŞTIRMA

A COMPARISON GRADUAL LEGAL EDUCATION BETWEEN TURKEY AND USA

Prof.Dr.Huriye Kubilay¹- John Malloy, BA²

I- GİRİŞ

Ülkemizdeki hukuk eğitiminin iyileştirilmesi düşüncesi, günümüzde, gelişmiş ülkelerdeki güncel hukuk eğitiminin derinliğine incelenmesinin uygun olacağı görüşüne ulaşmamıza neden olmuştur. Bu nedenle, ülkemizdekine oranla oldukça farklı özellikleri bulunan Amerika Birleşik Devletleri’ndeki hukuk lisans eğitiminin karşılaştırma için ele alınması düşünülmüştür.

Bu çalışmada, esas olarak hukuk eğitiminin lisans düzeyi ele alınmakta olup, kapsamlı başka araştırmaları gerektiren ön lisans ve lisansüstü aşamalar üzerinde durulmamaktadır. Ülkemiz hukuk eğitiminde gelişme sağlamak amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti’nin 1982 Anayasası ile oluşturulan Anayasal bir kuruluş olan Yükseköğretim Kurumu (Anayasa, m.130-131), başka fakültelerden farklı olarak hukuk eğitimine özel bir önem vererek, 2010 ve 2011 yılında aldığı kararlarla bir hukuk fakültesinin ilk defa öğrenime başlayabilmesini temin amacıyla öğrenci kontenjanı verilebilmesi için ve öğrenime başlamış olan bir hukuk fakültesine her yıl öğrenci kontenjanı verilebilmesi için -ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflar için ayrı ayrı olmak üzere- gerekli koşulları belirlemiş bulunmaktadır³. Bologna sürecine uyum amacıyla sürdürülen çalışmalar da hukuk eğitiminin iyileştirilmesi için atılan adımlardan başlıcasını oluşturmaktadır. Eğitimin iyileştirilmesi amacıyla, “Probleme Dayalı Öğrenim” (PDÖ), bir başka deyişle “Aktif Eğitim”, Dokuz Eylül Üniversitesi’nde bir süre uygulanmış, ancak sonradan, öğretim üyesi sayısındaki yetersizlik, buna karşılık öğrenci sayısındaki artış gibi nedenlerle klâsik hukuk eğitimine dönmüştür. PDÖ sisteminin işleyişi ve sonuçları yönünden kısaca değerlendirilmesi de bu çalışma kapsamında yer almaktadır.

Hukuk lisans eğitimi almak isteyen öğrencilerin kişisel özelliklerinin, hukuk lisans eğitimine kabul koşullarının, lisans eğitim süresinin, hukuk lisans eğitimi programlarının, hukuk lisans eğitimini tamamlamanın mezunlar üzerindeki sonuçlarının Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri bakımından karşılaştırılarak değerlendirilmesi bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Karşılaştırma sonunda elde edilen olumlu gelişmelerin ülkemiz gerçekleri gözönünde bulundurularak eğitim sistemimize ne şekilde yansıtılabileceğinin tartışılması, ülkemizdeki hukuk eğitiminin iyileştirilmesine önemli bir katkı sağlayabilecektir.

II- TÜRKİYE’DE LİSANS DÜZEYİNDEKİ HUKUK EĞİTİMİ

¹ İzmir Ekonomi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı-Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Başkanı

² Misafir araştırmacı/Visiting Researcher

³ 23/12/2010 tarih ve 2010.19.1124 sayılı ve 17/03/2011 tarihli Yükseköğretim Genel Kurul Kararları.

KARAYALÇIN'ın açıkça belirttiği üzere, Türkiye'de, lisans düzeyinde temel hukuk eğitimi yapılmakta; hukukun toplumdaki yerini, işlevlerini kavrayabilmek için temel bilgiler verilirken hukuk kurallarının olaylara uygulanması tekniği ve yöntemi de gösterilmektedir⁴.

1. Türkiye'de hukuk lisans eğitimi veren üniversiteler

Türkiye'de lisans düzeyinde hukuk eğitimi veren ilk hukuk fakültesi olan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin kuruluşunun Mekteb-i Hukuk-ı Sultaninin Da-rülfünûn-ı Sultani içinde eğitimine başladığı; 1874'ten başlatılmasının uygun olduğu öne sürülmektedir⁵.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk hukuk okulu, 5 Kasım 1925'de Ankara'da Mustafa Kemal Atatürk tarafından açılan "Ankara Adliye Hukuk Mektebi" olup, 1946 yılından itibaren Ankara Üniversitesi'ne bağlı bir hukuk fakültesi olarak hizmet vermeye başlamıştır.

Türkiye'nin üçüncü hukuk fakültesi, 1978 yılında İzmir'de kurulan Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi'dir. Üniversiteleri ve bağlı kuruluşlarını yeniden düzenleyen 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 20 Temmuz 1982 tarihinde yürürlüğe girmesi ile Ege Üniversitesi ikiye bölünmüş ve Hukuk Fakültesi yeni kurulan Dokuz Eylül Üniversitesi'ne bağlanmıştır. Böylece Ege Üniversitesi yaklaşık yirmi yıllık bir uğraş sonunda sahip olduğu Hukuk Fakültesi'nden yoksun kalmıştır⁶.

Türkiye'nin ilk vakıf üniversitesi 20 Ekim 1984'de kurulan Bilkent Üniversitesi, Ege Bölgesi'nde ve İzmir'de kurulan ilk vakıf üniversitesi; İzmir Ticaret Odası Eğitim ve Sağlık Vakfı tarafından kurulan ve 2001 yılında öğretime başlamış olan İzmir Ekonomi Üniversitesi'dir. Bakanlar Kurulu'nun 12.07.2010 tarihli ve 2010/723 sayılı kararı ile kurulan İzmir Ekonomi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne Mayıs/2012'de öğretime başlama izni verilmiştir.

2013 yılı itibarıyla Türkiye'de, 103 devlet üniversitesinde 31 Hukuk Fakültesi, 62 vakıf üniversitesinde 44 Hukuk Fakültesi olmak üzere toplam 75 Hukuk Fakültesi Hukuk eğitimi vermektedir. Bu fakültelerde toplam 40.000 öğrencinin eğitim aldığı belirtilmektedir⁷.

2. Bologna süreci

Avrupa'da ar-ge alanını geliştirecek ve üniversiteler ile piyasa ilişkilerini güçlendirecek bir Avrupa Yüksek Öğrenim Alanı'nı gerçekleştirmek düşüncesine dayanan Bologna Süreci'nin temelleri 1998 yılında Fransa, İtalya, Almanya ve İngiltere Eğitim Bakanlarının Sorbonne'da gerçekleştirdikleri toplantı sonunda yayımlanan *Sorbonne Bildirisi* ile atılmış olup⁸ 1999'da, 29 Avrupa ülkesinin eğitim bakanlarının ortak bildirgesiyle (*Bologna*

⁴ KARAYALÇIN, 24.

⁵ Ayrıntılı açıklama hakkında bk. GEDİKLİ, 91-104.

⁶ <http://web.deu.edu.tr/hukuk/hakimizda/kisatarihce.htm> (Erişim tarihi: 31.10.2013)

⁷ AKYOL, Taha, Türkiye'de kaç hukuk fakültesi var? (13 Ağustos 2013) için bk.

<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=24507932> (Erişim tarihi: 27.09.2013)

⁸ Bologna süreci ile ilgili buradaki açıklamalar hakkında bk.

https://www.istanbul.edu.tr/bologna/tr/bologna_sureci_tr.php (Erişim tarihi: 06.11.2013)

Bildirisi) resmi olarak duyurulan Bologna süreci, bilgi tabanlı, rekabetçi ve dinamik bir Avrupa ekonomisi yaratmak amacıyla 1997’de kabul edilen Lizbon Stratejisi doğrultusunda, eğitim alanında gerekli düzenlemeleri yapmak üzere hazırlanmıştır. Türkiye, 2001 yılında Bologna Süreci’ne dahil olmuştur.

Bologna Bildirisi’nde, Bologna Süreci’nin temel hedefleri ilan edilmiştir. Bunlar:

1. Kolay anlaşılır ve birbirleriyle karşılaştırılabilir yükseköğretim diploma ve/veya dereceleri oluşturmak (bu amaç doğrultusunda Diploma Eki uygulamasının geliştirilmesi),
2. Yükseköğretimde Lisans ve Yüksek Lisans olmak üzere iki aşamalı derece sistemine geçmek,
3. Avrupa Kredi Transfer Sistemini (*European Credit Transfer System, ECTS*) uygulamak,
4. Öğrencilerin ve öğretim görevlilerinin hareketliliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak,
5. Yükseköğretimde kalite güvencesi sistemleri ağını oluşturmak ve yaygınlaştırmak,
6. Yükseköğretimde Avrupa boyutunu geliştirmektir.

19 Mayıs 2001’de Prag’da, Bologna Süreci’ne aşağıdaki üç hedef eklenmiştir:

7. Yaşam boyu öğrenimin teşvik edilmesi,
8. Öğrencilerin ve yükseköğretim kurumlarının sürece aktif katılımının sağlanması⁹,
9. Avrupa Yükseköğretim Alanı’nın cazip hale getirilmesi.

2003’te Berlin’de toplanan 33 Avrupa ülkesinin Yükseköğretim Bakanları, Bologna Süreci’ne, “Avrupa Araştırma Alanı (*European Research Area, ERA*) ile Avrupa Yükseköğretim Alanı (*European Higher Education Area, EHEA*) arasında bir sinerji kurmak ve Doktora çalışmaları” konulu, 10’uncu hedefi eklemişler; ayrıca, üye ülkelerde sürece hız kazandırmak ve durum tespiti yapmak amacıyla, 2005 Bergen Konferansı’ndan önce gerçekleştirilmek üzere, aşağıda belirtilen üç öncelik alanını belirlemişlerdir:

- Yükseköğretimde (Lisans ve Yüksek Lisans olmak üzere) iki aşamalı derece yapısı,
- Yükseköğretim diploma ve/veya dereceleri ve öğrenim sürelerinin tanınması,
- Kalite güvencesi.

---

⁹ Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri ve Yükseköğretim Kurumları Ulusal Öğrenci Konseyi Yönetmeliği için bk. 20/9/2005 tarihli ve 25942 sayılı Resmî Gazete. Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri ve Yükseköğretim Kurumları Ulusal Öğrenci Konseyi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik için bk. 31/10/2013 tarihli ve 28807 sayılı Resmi Gazete.

19-20 Mayıs 2005 tarihlerinde Norveç'in Bergen şehrinde dördüncüsü gerçekleşen Avrupa Eğitim Bakanları Konferansı'nda 2005-2007 yılları arasında gerçekleştirilmesi hedeflenen aşağıdaki dört öncelik alanı belirlenmiştir. Şöyle ki;

1. Avrupa Yükseköğretim Alanı ile Avrupa Araştırma Alanı arasında bir sinerji yaratmak,
2. Bologna Sürecinin Sosyal Boyutunu güçlendirmek,
3. Öğrenci ve Öğretim Görevlilerinin Hareketliliği,
4. Avrupa Yükseköğretim Alanının cazip hale getirilmesi ve Avrupa dışındaki ülkelerle işbirliğinin sağlanması ve güçlendirilmesi.

Toplantıda, ayrıca 2007 yılına kadar gerçekleştirilmesi beklenen ve aşağıda belirtilen dört ana konu hakkında üye ülkelerdeki uygulamaları ve gelişmeleri tespit etmek üzere, bir değerlendirme raporu (Stocktaking Report) hazırlanmasına karar verilmiştir:

1. Avrupa Kalite Güvencesi Birliği (*European Association of Quality Assurance, ENQA*) tarafından geliştirilen ve Avrupa Yükseköğretim Alanında yer alan yükseköğretim kurumlarına yönelik "Kalite Güvencesi Standartları ve Uygulama Prensipleri"nin üye ülkelerdeki uygulamaları,
2. Ulusal Yeterlikler Çerçevesi uygulamaları,
3. Doktora programları da dahil olmak üzere ortak yükseköğretim programları,
4. Yükseköğretimde esnek öğrenim yolları yaratmak.

Uluslararası şeffaflığı geliştirmek, elde edilmiş becerilerin ve bunları kanıtlayan belgelerin, hiçbir denklik ve tanıma niteliği taşımamakla birlikte akademik ve mesleki tanınmasını sağlamaya yönelik olarak, bir yükseköğretim diplomasına ek olarak verilmek üzere "Diploma Eki (Diploma Supplement: DS)" oluşturulmuştur.¹⁰

"Ülkemiz tarafından 1 Aralık 2004'te imzalanan ve 1 Mart 2007 tarihinde yürürlüğe giren, 1997 tarihli ve tam adı "Avrupa Bölgesinde Yükseköğretimle İlgili Belgelerin Tanınmasına İlişkin Sözleşme" olan Lizbon Tanıma Sözleşmesi'nin IX.3 maddesi uyarınca, anlaşmaya taraf olan ülkeler, UNESCO-CEPES, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi işbirliği ile geliştirilen Diploma Eki'nin, anlaşmayı imzalayan ülkelerin yükseköğretim kurumları tarafından kullanılmasını sağlamakla yükümlüdürler."¹¹

3. Probleme Dayalı Öğretim (Aktif Eğitim) Sistemi

Probleme Dayalı Öğretim (PDÖ) sistemi, Dokuz Eylül Üniversitesi'nde, eğitimde kaliteyi arttırmayı gerçekleştirmek amacıyla, ilk olarak 1997-1998 eğitim-öğretim döneminde Tıp Fakültesi'nde uygulanmaya başlamış, Hukuk Fakültesi'nde 2001-2002 eğitim-öğretim

¹⁰ http://www.istanbul.edu.tr/bologna/tr/diplomaEki_tr.php (Erişim tarihi: 06.11.2013)

¹¹ <http://bologna.yok.gov.tr/?page=duyurular&v=read&i=161> (Erişim tarihi: 06.11.2013)

döneminde uygulanmaya başlayan sistem, 2004-2005 eğitim-öğretim döneminde dördüncü yılını tamamladıktan sonra sona erdirilmiş, klasik hukuk öğretimine dönülmüştür.

Hukuk Fakültesi'nde PDÖ, somut hukuki problemleri kullanarak öğrencilerin bilgi ve beceri kazandıkları, gerek akademisyenler, öğrenciler ve gerekse akademisyenlerle öğrenciler arasında takım çalışmasını gerektiren, görev tanımları ve bir program çerçevesinde, akademisyenlerin, idari personelin ve öğrencilerin birlikte yürüttükleri, güncellenmesi ve işleyişi ve sonuçları sürekli izlenmesi zorunlu olan bir yöntemdi. Her hukuki problem doğası gereği birçok hukuk alanını ilgilendirmekteydi. Problemler, problemin ne ile ilgili olduğu, bu konuda öğrencilerin neyi bilip neyi bilmedikleri hususlarında öğrencileri harekete geçirecek şekilde hazırlanmakta ve konunun küçük gruplar halinde tartışılmasından sonra problemin çözümüne rehberlik edecek öğrenme hedefleri belirlenmekteydi. Öğrenme hedefleri sonucuna göre öğrenciler, problemin çözümüne yönelik olarak araştırmalar yapmakta ve onbeş kişiden oluşan küçük gruplarında problemi aktif olarak tartışabilmekteydiler. Modüller halinde sürdürülen bu eğitim teorik derslerle desteklenmekteydi. Okuduklarımızın %10'unu, gördüklerimizin %30'unu, hem görüp hem de duyduklarımızın %50'sini, söylediklerimizin %80'ini ve davranışlarımızla birlikte söylediklerimizin %90'ını unutmadığımız gözönüne alındığında aktif eğitim yönteminin verimli ve etkin bir eğitim yöntemi olduğunu kabul edebiliriz¹².

4. Ortak/Eş zamanlı eğitim

Türkiye'de halen uygulanmakta olan Hukuk lisans eğitimi sürecinde, öğrencilerin yan dal programından yararlanmaları mümkün olmakla birlikte, genel olarak, öğrencilerin almak zorunda oldukları kredi ve öğrenim süresi gözönünde bulundurularak, hukuk öğrencileri çift anadal programından yararlandırılmamaktadır.

Geçmişte, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde, mezun olduktan sonra Doktora kaydolmak isteyen öğrenciler, Doktora Programı kapsamında bulunan seminer derslerini lisans eğitimleri sırasında alabilmekteydiler. *“Ankara Hukuk Fakültesi'nde 1940 yılından sonra lisans döneminde seminer çalışmaları yapılmış, ikinci sınıftan itibaren isteyen öğrencilerin katılabileceği bu çalışmalar, öğrencileri bilimsel araştırmalara ısındırma ve alıştırmaya bakımından yararlı olmuştur. Doktora programına kaydolabilmek için üç seminer sertifikası almak gerekmekte idi. Lisans düzeyinde seminer çalışmaları YÖK döneminde kaldırılmıştır.”*¹³

III- AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE LİSANS DÜZEYİNDEKİ HUKUK EĞİTİMİ

Amerika Birleşik Devletleri'nde en eski ve sürekli hukuk fakültesi 1817 yılında, Harvard üniversitesi bünyesinde kurulan Harvard Hukuk Fakültesi'dir. 1779 yılında

¹² KUBİLAY/GÖKDEMİR, 108-114.

¹³ KARAYALÇIN, 25.

kurulan William & Mary Hukuk Fakültesi Amerikan İç Savaşı nedeniyle kapatılmış olup 1920’de yeniden açılmıştır. Maryland Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1816 yılında kuruluş iznini almış olmakla birlikte 1824’e kadar derslere başlayamamış ve İç Savaş sırasında kapanmıştır. Yale Hukuk Fakültesi 1826 yılında kurulmuştur¹⁴.

1878 yılında kurulan Amerikan Barolar Birliği (American Bar Association/ABA), hukuk eğitimi ile ilgilenen bölümü ile hukuk eğitimine olan ilgisini kanıtlamış bir barodur. Hukuk eğitiminin gelişmesini sağlamak amacıyla, 1900 yılında Amerikan Hukuk Fakülteleri Derneği (Association of American Law Schools/AALS) kurulmuştur. 2013 yılı itibarıyla AALS’e üye 176 hukuk fakültesi bulunmaktadır, ayrıca 24 hukuk fakültesi de üye olmamakla birlikte ücret karşılığında AALS’nin hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Amerika’da hukuk fakültelerine öğrenciler yirmibir-yirmiiki yaşından sonra ve bir lisans eğitiminden mezun olduktan (Bachelor’s degree) sonra girebilmektedirler¹⁵. Hukuk lisans eğitimine kabulde, öğrencinin lisans eğitiminde aldığı notları, ülke çapında yapılan yetkinlik test sınavı esas alınmaktadır. Hukuk fakültesi öğrencileri, geçmişte geleneksel olarak beyaz erkekler iken sonradan hukuk fakültelerindeki kadın ve azınlık öğrencilerinin sayısında ciddi bir artış olmuştur. Kadınlar, tüm hukuk öğrencilerinin üçte birinden daha fazlasını, zenciler ve diğer azınlık grupları tüm hukuk öğrencilerinin yaklaşık yüzde onunu oluşturmaktadır¹⁶.

Üç yıl süren hukuk eğitimi süresince sözleşmeler, haksız fiiller, ayni ve şahsi mülkiyet, krediler, delil, usul, ceza hukuku, ticaret hukuku, ortaklıklar hukuku, vergi, anayasa hukuku, yönetim hukuku, iş hukuku, aile hukuku ve kanunlar ihtilafı ile daha dar kapsamda hukuk felsefesi, karşılaştırmalı hukuk ve hukuk tarihi dersleri verilmektedir. İlk yılın ders programının içeriği tamamen belirlenmiş olmakla birlikte sonraki yılların müfredatı çoğunlukla seçimlik derslerden oluşmaktadır.

“Case method”¹⁷ (İçtihat Hukuku Yöntemi) olarak anılan yöntemin hukuk eğitiminde kullanılmaya başlanması, 1871 yılında Harvard Hukuk Fakültesi (HLS) profesörü Christopher Columbus Langdell tarafından öğrencilerinin yararlanması için hazırladığı sözleşmelerle ilgili karara bağlanmış mahkeme kararlarını, yüksek mahkeme kararlarındaki görüşleri içeren “casebook”un yayınlanmasıyla olmuştur. Langdell, hukukun öğretilmesinde en kısa ve en iyi yolun “case” yöntemi olduğu, hukukun temelini oluşturan az sayıdaki prensibin, bu prensipleri uygulayan görüşlerce öğretilbileceği sonucuna varmıştı. Aynı zamanda öğretim öyle bir karakterde olmalıydı ki öğrenciler derse girmekle, kendi başlarına çalışmaktan daha fazla yarar sağlamalıydılar. Hukuk eğitimcileri için izlenecek yol, önce

---

¹⁴ ARAT, 10-11.

¹⁵ Amerika’da, liseden (high school) onyed-onsekiz yaşında mezun olunmakta, bir devlet üniversitesinden veya özel üniversiteden lisans eğitimi alan öğrenciler yirmibir-yirmiiki yaşında mezun olduktan sonra hukuk fakültelerine başvurabilmektedirler. Bk. FARNSWORTH, 15, dn.8.

¹⁶ FARNSWORTH, 16.

¹⁷ “Case method” hakkındaki buradaki açıklamalar FARNSWORTH, 16-18’den aynen alınmıştır.

öğrencilerine “case”ler vermeleri, sonraki adımda klasik ders anlatımını terk edip, “Socratic yöntem” olarak anılan sorular sormak ve öğrencilerle dersten önce okumaları gereken “case”leri tartışmak olacaktı. Bu “case”ler farklı mahkemelerden geldiğinden her zaman tutarlı değillerdi ve bu durumda Yöntem, öğrencinin, gerçek bir durum bağlamında çelişen kuralları değerlendirmek zorunda kalacağı karşılaştırmalı bir yön alıyordu. Bu yüzyılın son on yılında, bu teknikler genel olarak ülke çapındaki hukuk fakültelerinde kabul edilmişti.

Ancak, eğer Langdell bütün hukukun caselerden öğrenebileceğini düşünüyorduyorsa yanılıyordu. Amerikan Hukukunun çoğu “case”lerin dışındadır ve mevzuatın müfredata girişi giderek artmaktadır. Ayrıca, amaç hukukun tamamını veya önemli bir kısmını bile öğrenmek ise “case” yöntemi ciddi anlamda zaman alıcıdır. Yakın zamanlarda “case” yöntemi şu şekilde haklı kılınmaya çalışılmıştır; öğrencinin, somut gerçek olayları ifade etmesi, analiz etmesi, değerlendirmesi ve karşılaştırması, kaynakları avukatlar ve yargıçların kullandığı gibi kullanması ve temel öneriler oluşturması, mesleğin yetenek ve tekniklerini geliştirmesine hizmet eder ve analiz, akıl yürütme ve ifade yeteneğini güçlendirir ve bu amaçlar hukuki kuralların ansiklopedik bilgisinden daha önemli addedilir. Her ne kadar “case” yöntemi Amerika Birleşik Devletleri’ndeki hukuk eğitiminin özellikle mesleki karakterine uygunsuz da hukuku diğer öğrenim dallarından ayıştırmaktadır. Bu zorluğun artan farkındalığı temyiz mahkeme kararlarındaki görüşlerin sınırlı kalması ve zayıflayan öğrenci ilgisi “case”ler üzerindeki ağırlığın bir ölçüde azalmasına yol açmıştır. Bir zamanlar sadece “case”ler içeren “case” kitapları şimdi metinler, yasalar, hukuki kalıplar ve felsefe, sosyoloji, tarih gibi içtihatlardan başka konuları da içermektedir. “Case”ler, sıklıkla yardım ve taslak oluşturma gerektiren problemlerle desteklenmektedir. Pekçok ders, geleneksel avukatlık yeteneklerini kazandırmada olduğu kadar politik sorunları çözme yeteneklerini de geliştirmeyi amaçlar. Ancak vurgu hala öğrencinin eleştirel yeteneklerini, ders öncesi hazırlanmasını ve bağımsız karar verme deneyimini arayarak güçlendirme üzerindedir.

Böylece Amerika’da hukuk öğrencilerinin çoğu büyük sınıflarda “case” yöntemini temel düzen olarak bulmaktadır ki bu sınıflar 100 öğrenciden fazla alabilir ve haftada 12’den 15 saate kadar olan her ders saati için iki saat “case” kitapları okuması gerekmektedir. Ancak, bu eğitim deneyimini zenginleştirmek için bir kısım başka aktiviteler de vardır. Tartışmanın daha gayriresmi olduğu bir kurs veya seminerde, öğrenci araştırmada ve yazmada pratik kazanabilir ve savunmada, danışmanlıkta, müzakerede veya taslak hazırlamada da beceri edinebilir. Klinik bir programda katılımcılar, sıklıkla deneyim gereksinimi olanlara hukuki hizmet sunan bir organizasyonla işbirliği halinde olarak, gerçek davalar üzerinde gözlem altında çalışmak suretiyle pratik deneyim edinebilirler. “Moot court”ta öğrenciler, simüle edilen davalara, öğretim üyelerinden, barodan, yargıdan ve öğrencilerden seçilen yargıçlar önünde, genellikle temyize başvuran avukatlar olarak katılırlar. Bir yarışmada başarılı olacak kadar şanslı olanlar ki genellikle kısmen ilk yıl notlarına göre belirlenenler, ikiyüzden fazla hukuk fakültesinin yayınladığı hukuk dergilerini (law review) yazmaya ve düzenlemeye yardımcı olmaya çağırılırlar. Bu periyodik yayınlar, Amerika’nın en seçkin hukuk dergilerini içerir ve geleneksel olarak öğrenciler tarafından yönetilirler. Bu kapsamda üç yıllık eğitimden sonra hukuk öğrencisine *juris doctor* derecesi verilir ve mezun baroya kabul için aday durumuna gelir.

1. Genel olarak hukuk lisans eğitimine hazırlık (Pre-Law)¹⁸

Hukuk Lisans eğitimine hazırlık konusunda tek yol bulunmamaktadır. Hukuk okulunda başarılı olan öğrenciler ve mesleklerinde başarılı olanlar farklı sosyal kesimlerden ve eğitimlerden gelmektedirler. Bazı hukuk öğrencileri, fakülte diploması aldıktan sonra (post-baccalaureate) iş deneyimine sahip olmadan lisans çalışmaları sonrasında doğrudan hukuk okullarına girmektedirler. Bazıları ise yaşam deneyimlerini edindikten sonra hukuk eğitimlerine başlamaktadırlar. Böylece, hukuk eğitiminde çeşitliliğin kabul gördüğü ve değerlendirildiği ve öğrencilerin, arkadaşlarının sınıfa getirdikleri farklı görüşlerden ve görüş alışverişlerinden yararlandıkları görülür.

2. Hukuk lisans eğitimi öncesi (Pre-Law) yerine getirilmesi gereken koşullar

Amerika Birleşik Devletleri'nde Hukuk lisans eğitimine başvuruda bulunabilmek için, dört yıllık lisans eğitimi, iyi derecede İngilizce, güçlü sosyal aktivitelerde bulunmuş olma ve gönüllü çalışmalara katılmış olma ve Hukuk Fakültesine Kabul Testi (Law School Admission Test/LSAT) sınavında yüksek puan almış olma koşullarının sağlanmış olması gerekmektedir.

Amerikan Barolar Birliği, hukuk eğitimine hazırlanmak üzere belirli bir fakülte eğitimi veya kurs eğitimi önermemektedir. Hemen her akademik disiplininden öğrenciler hukuk okullarına kabul edilebilmektedir. Bununla birlikte, hukuk okuluna hazırlık için geleneksel olarak tarih, İngilizce, felsefe, siyaset bilimi, ekonomi, işletme alanları seçilmekte, sanat, müzik, fen ve matematik, bilgisayar bilimleri, mühendislik, hemşirelik veya eğitim gibi çeşitli alanlar da tercih edilebilmektedir. Hangi alan seçilirse seçilsin önemli olan öğrencinin, mevcut araştırma ve yazma becerilerini geliştirmesidir. Temel yeterliliklerden ve bilgilerden yoksun olarak hukuk okuluna gelen bir öğrencinin ciddi zorluklarla karşı karşıya kalacağı düşünülmektedir.

3. Hukuk lisans eğitimine hazırlık danışmanı (Pre-Law Advisor)

Fakülteler, genellikle, hukuk eğitimi ile ilgili mevcut ve önceki öğrencilerine bir danışman atamaktadırlar. Danışman, başvurulabilecek hukuk okullarının araştırılması ve belirlenmesi konularında adaylara yardımcı olmaktadır. Halen bir fakülte eğitimini sürdürmekte olan öğrencilere, hedeflerine ulaşabilmelerine katkıda bulunabilecek dersleri seçmeleri konusunda danışmanın yardımı alınabilmektedir.

4. Temel beceriler ve değerler

Hukuk eğitimi için temel oluşturacak ve hukuk eğitiminden önce elde edilmesi gereken önemli beceriler ve değerler bulunmaktadır. Bunlar;

- Analitik/Problem Çözme Becerileri

---

¹⁸ http://www.americanbar.org/groups/legal_education/resources/pre_law.html (Erişim tarihi: 23.10.2013)

- Eleştirel Okuma
- Yazma Becerileri
- Sözlü İletişim/Dinleme Yeteneği
- Genel Araştırma Becerileri
- İş organizasyonu/Yönetim Becerileri
- Kamu Hizmeti ve Adaletin Gerçekleştirilmesi başlıkları altında toplanabilir.

Bu temel becerilerin ve değerlerin yanısıra yetenekli bir hukukçunun yetiştirilmesine ve hukuk eğitiminin geliştirilmesine katkı sağlayacak bazı temel bilgi alanlarına da hakimiyet önemlidir. Bu nedenle, bir hukuk eğitiminden en üst düzeyde yararlanabilmek için edinilmesi gereken genel bilgilerin aşağıdaki alanları içermesi gerektiğine değinilmektedir:

- Özellikle Birleşik Devletlerde toplumun gelişmesini etkileyen sosyal, politik, ekonomik ve kültürel çeşitli konularda olmak üzere tarih hakkında geniş bilgi sahibi olmak,
- Siyasi düşünce ve Çağdaş Amerikan Siyasi Sistemi hakkında temel bilgiye sahip olmak,
- Mali verileri analiz etme yeterliliği gibi bazı temel matematiksel ve mali becerilere sahip olmak,
- İnsan davranışı ve sosyal etkileşim hakkında bilgi sahibi olmak,
- Birleşik Devletler içindeki ve ötesindeki çeşitli kültürler, uluslararası kuruluşlar ve sorunlar, dünyadaki olaylar ve dünyamızdaki ulusların ve toplulukların gün geçtikçe artan dayanışmaları hakkında bilgi edinmiş olmak.

Söz konusu yeterlikler, ön lisans, lisans veya hatta lisede edinilebilir. Bu becerilerin, okuyarak kendi kendine öğrenme, işyerinde ya da başka çeşitli yaşam deneyimleriyle edinilmesi mümkündür. Burada belirtilen bütün becerilerin, değerlerin ve bilginin tamamen edinilmiş olması şart olmamakla ve hukuk okulunun ilk yıllarında da edinilmesi mümkün olmakla birlikte, bu beceri, değerler ve bilginin hukuk okuluna başlamadan edinilmiş olması, öğrenci için önemli bir avantaj oluşturmakta ve öğrencinin, zorlu hukuk eğitiminden tümüyle yararlanmaya hazırlanmasını sağlamaktadır.

5. Hukuk lisans eğitimine başvuru

Hukuk eğitimine başlayabilmek için şahsen veya elektronik ortamda yapılacak başvuru için genel olarak aranan koşullar ve izlenmesi gereken usul şöyledir ¹⁹;

---

¹⁹ <http://www.law.ucla.edu/prospective-students/admission-information/jd-application-information/Pages/admission-to-the-first-year-class.aspx> (Erişim tarihi: 23.10.2013).
<http://www.petersons.com/college-search/college-application-key-elements.aspx> (Erişim tarihi: 28.10.2013)

- Başvuru tarihinden önce Hukuk Okuluna Giriş Sınavı'nın (LSAT/Law School Admission Test) alınmış olması,
LSAT, Amerika Birleşik Devletleri'nde, Kanada'da ve giderek artan sayıda başka ülkelerde de hukuk fakültelerine kabul usulünün gerekli bir unsurunu oluşturmaktadır. LSAT, Amerika Birleşik Devletleri'nde, Karayipler'deki ve Kanada'daki sınav merkezlerinde düzenli olarak yılda dört kez ve dünyanın birçok yerinde belirlenmiş sınav merkezlerinde belirlenen zamanlarda, yarım günlük bir test sınavı olarak yapılmaktadır. Türkiye'de; Ankara Turkish Fulbright Commission ve İstanbul Robert College, LSAT sınav merkezleridir. LSAT skoru, doğru cevaplanan soru sayısına göre belirlenen 120-180 skoru arasında olabilmektedir. Söz konusu skor, sınav tarihinden yaklaşık üç hafta sonra adaya ve başvuruda bulunduğu Hukuk fakültesine gönderilmektedir. LSAT, iki yıl içinde üç defadan fazla alınmamaktadır. LSAT;
  - Okuduğunu anlama (Reading comprehension questions),
  - Çözümsel muhakeme (Analytical reasoning questions) ve
  - Mantıksal muhakeme (Logical reasoning questions)sorularını içeren üç bölümden oluşan bir test sınavıdır²⁰.
- Hukuk Fakültesine Kabul Komisyonu (LSAC) Yeterlilik Kurulu Birimi'ne (CAS/Credential Assembly Service) kayıt olunması,
- Bazı belgelerin sunulması,

Başvuru belgesi'nin doldurulması, Kişisel Özellikler (hukuk fakültesinde başarılı olma yeteneğine ve hem fakülteye hem de hukuk mesleğine önemli bir katkı sağlayabileceğine ilişkin hususların belirtilmesi), güncel özgeçmiş, tavsiye mektupları (LSAC Tavsiye Kararı Birimi vasıtasıyla sunulan iki tavsiye mektubu, LSAC Değerlendirme Birimi tarafından yapılan değerlendirmeler aranmamakla birlikte bir değerlendirme raporu aranabilmektedir), doğrudan LSAC'a gönderilen resmi transkript, başvuru ücreti (USD 75 olan başvuru ücretinden muafiyet sağlanabilmektedir), bazı durumlarda Dekan onayı.

Hukuk fakültelerine elektronik ortamda yapılacak başvurularda iki yoldan biri izlenebilmekte; ya hukuk fakültesinin internet sitesindeki başvuru formu doldurulmakta veya LSAC internet sitesi üzerinden Hukuk Fakültesi Veri Toplama Birimi (LSDAS/ Law School Data Assembly Service) Elektronik Başvuru Formu doldurulabilmektedir.

6. Hukuk fakültesine kabul

Hukuk fakültesine başvuruda, biri LSAT puanı ve diğeri lisans not ortalaması; GPA puanı olmak üzere iki önemli puan esas alınmaktadır.

---

²⁰ LSAT hakkında ayrıntılı bilgi için bk. <http://www.lsac.org/jd/lsat/about-the-lsat/> (Erişim tarihi: 04.11.2013)

School Name	Avg. GPA of Admitted Students	Percent of Applicants Accepted
Bucknell University	3.49	30%
Carnegie Mellon University	3.64	27%
Colgate University	3.72	33%
Johns Hopkins University	3.68	27%
New York University	3.6	38%
Reed College	3.8	41%
University of Pennsylvania	3.86	18%
University of Southern California	3.8	24%
Vanderbilt University	3.7	20%

<http://www.petersons.com/college-search/college-admission-requirements-gpa.aspx>

Not ortalaması (GPA/Grade point average) hesaplamaları yönünden kolejler arasında farklılık bulunduğu için Hukuk Fakültesi Kabul Konseyi (LSAC), farklı okullardan gelen adaylarla ilgili olarak daha doğru bir karşılaştırma yapabilmek amacıyla standart bir yöntem geliştirmiş bulunmaktadır. LSAC, tavsiye mektuplarını, LSAT puanlarını ve transkriptleri de içeren Hukuk Fakültesi Veri Toplama Birimi (LSDAS) raporunun bir bölümü olarak bu yeni not ortalama yöntemini hukuk okullarına göndermektedir.

7. *Hukuk lisans eğitimi*

Hukuk lisans eğitimi genellikle üç yıllık bir eğitimi gerektirir. “Juris Doctor” derecesini alabilmek için öncelikle en az altı dönem tam zamanlı olarak hukuk eğitimine devam edilmesi aranmaktadır. “Five Year Rule” kuralına göre, bir öğrencinin Hukuk fakültesine kaydı ile mezuniyeti arasında geçebilecek maksimum süre beş yıldır. Birinci yılın sonunda kümülatif not ortalaması 2.0’ın altında olan öğrenci eğitime devam edememektedir. İki dönemin sonunda öğrenci 2.2 ortalamanın altında kalırsa şartlı geçiş hakkı kazanmakta ve şartlı geçtiği dönemde en çok üç derse kayıt olabilmektedir.

Derslere düzenli ve tam olarak devam etmek zorunda olan öğrenci, örneğin yirmi saatten fazla dışarda çalışmamaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri’nde, hukuk lisans eğitimi, teorik dersler, araştırma ve klinik eğitimden oluşur.

Bir örnek olarak; UCLA Üniversitesinde, akademik yıl, Ağustos ayı ortasında başlayan ve Mayıs ayı ortasına kadar süren iki dönemi içerir.²¹

Entellektüel yönden kapsamlı bir temel hukuk eğitiminin yanında, öğrencinin öğrenme kapasitesinin artmasını ve mesleki ilgi alanlarında uzmanlaşmasını sağlayacak ek birtakım olanaklar da sunulmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Öğretim Programı, hukuk uygulamaları, uzmanlık alanı dersleri, çift anadal programları (JointDegree Programs) ve özel programlarla desteklenmektedir.

“Uzmanlık alanları”, öğrencilere belirli bir alanda ileri düzeyde derece (an advanced degree) elde edebilme olanağı vermektedir. Örneğin, UCLA Üniversitesi Hukuk Okulu'nun sunduğu uzmanlık alanları;

- Ticaret Hukuku
- Eleştirel Irk Çalışmaları
- Görsel Sanatlar ve Medya
- Hukuk ve Felsefe
- Kamu Yararı.

Çift anadal programları, hukuk öğretimiyle aynı zamanda başka bir alanda öğrenim görme olanağı sunmaktadır. Çift anadal programı, aşağıdaki alanlarda uygulanabilmektedir:

Hukuk ve Afro-Amerikan Çalışmaları

Hukuk ve Amerikan Yerlileri Çalışmaları

Hukuk ve Yönetim

Hukuk ve Felsefe

Hukuk ve Halk Sağlığı

Hukuk ve Kamu Politikası

Hukuk ve Sosyal Refah

Hukuk ve Şehir Planlaması

Üniversitenin diğer bölümleriyle birlikte çeşitli özel programlar da açılmaktadır. Bunlar;

Hukuk ve Felsefe Programı,

Hukuk ve Hukuk Uygulamaları Programı,

---

²¹ <http://www.law.ucla.edu/current-students/academic-standards/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 06.02.2013)

Çevre Hukuku Programı,
Görsel Sanatlar ve Medya Hukuku,
Uluslararası ve Karşılaştırmalı Hukuk Programı,
Yerli Uluslar Hukuku ve Politikası Programı.

8. Hukuk Fakültelerinin yapısı

Hukuk Fakültelerinin çoğu, bir üniversite bünyesinde yer alır. Üniversite, Columbia, Harvard ve Yale gibi eyalet bağlantısı bulunmayan “özel” bir üniversite olabilir veya California, Michigan ve Virginia gibi bir eyalet tarafından desteklenen bir “kamu” üniversitesi olabilir. Üniversitelerin, “kamu” veya “özel” üniversite veya fakülte olarak ayrılması, mali kaynaklarının farklı olmasına dayanmaktadır. Kamu üniversiteleri, bazıları 1800’lü yıllarda eğitim vermeye başlamış olan, yerel halka kamu lisans eğitimi alma olanağı vermek üzere eyalet hükümetleri tarafından kurulan üniversitelerdir. Özel üniversiteler ise devletten mali katkı almamakta; öğrencilerden aldıkları ücretler ve özel bağışlarla faaliyetlerini sürdürdüklerinden genellikle öğrenim ücretleri yüksek olmaktadır. Örneğin 2013-2014 eğitim-öğretim dönemi için bir öğrenci için yapılacak ödeme;

Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrenim ücreti USD 52.350, oda, kitap vd. giderlerle birlikte toplam USD 78.700,

Yale Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrenim ücreti USD 52.400, diğer giderlerle birlikte toplam USD 74.790,

Georgetown Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrenim ücreti, USD 50.890,

Stanford Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrenim ücreti, USD 49.179’dur.

Kamu üniversitelerinde, o eyalette yaşayan öğrenciler, eyalet dışından gelen öğrencilere oranla daha düşük öğrenim ücreti öderler ve kamu üniversitesindeki öğrencilerin çoğunluğunu oluştururlar. Örneğin, bir kamu üniversitesi olan North Carolina Central University, Durham, North Carolina’da öğrenim ücreti;

North Carolina’da yerleşik olanlar için USD 6,856,

North Carolina dışından gelenler için USD 18,956’dır.

Özel üniversiteler, kamu üniversitelerinden çok daha küçük olup, sadece birkaç bin öğrencileri bulunmaktadır. Büyük bir kamu üniversitesi olan Ohio State University’de 42.000 öğrenci öğrenim görmektedir. Kamu üniversitelerinde, öğrenciler, sosyal bilimlerden, geleneksel sanatlardan, çok özel teknik alanlara kadar çeşitli akademik alanlardan birini seçebilirlerken, özel üniversitelerden bazıları mühendislik ve bilgisayar bilimleri üzerinde yoğunlaşmakta diğerleri sosyal bilimler veya güzel sanatlar alanında öne çıkmaktadır. Sınıfların boyutları ve sınıflardaki öğrenci sayısı da özel ve kamu üniversitelerindeki farklılıklardan biridir. Özel üniversitelerde, eyalet yerleşimi önem taşımamakta olup,

öğrenciler, farklı yerlerden gelmektedir. Hukuk lisansına aday olanlar da kamu veya özel üniversite veya fakülte seçimini yaparken öğrenim ücretlerini, sınıfların boyutlarını, üniversite kültürünü ve çevresini gözönünde bulundurmaktadırlar²².

Hukuk Fakültesi, öğrencileri, fakültenin bulunduğu bölgeden gelen ve bu bölgede çalışmak niyetinde olan, özellikle bölgeye özgü sorunlarla ilgili olarak yerel hukukun üzerinde duran “yerel” bir hukuk fakültesi olabileceği gibi, mezunlarını Amerika Birleşik Devletleri’nin herhangi bir eyaletinde çalışabilecek düzeyde hazırlayan “ulusal” bir hukuk fakültesi kimliğini taşıyabilir.

Hukuk fakültesi, üç yıl süren tam-zamanlı (full-time) bir programa sahip olabileceği gibi, daha uzun bir eğitim süresini kapsayan kısmi zamanlı (part-time) eğitim de verebilir²³.

9. Amerikan Barolar Birliği Standartları

Amerika Birleşik Devletleri’nde hukukçular genellikle, Amerikan Barolar Birliği (ABA)²⁴ tarafından tanınmış Hukuk Fakülteleri’nden mezun oldukları takdirde ABA’na kabul edilmektedirler. Amerika Birleşik Devletleri’nde hukuk eğitimi veren kuruluşların çok sayıda olması, hukuk eğitimi üzerinde federal bir kontrolün bulunmaması ve eğitim veren kuruluşlar arasındaki farklılıklar, daha az sayıda hukuk fakültesi olan ve bu konularda ulusal yasaları bulunan ülkelerden farklı olarak Amerika Birleşik Devletleri’nde böyle bir yolun izlenmesine neden olmuştur²⁵.

Amerikan Barolar Birliği (ABA), Hukuk eğitimi ile ilgili ilk standartları ve bu standartlara uygun bulunarak tanınan Hukuk fakültelerini 1921 yılında yayınlamıştır. Hukuk Fakültelerinin Tanınması İçin Amerikan Barolar Birliği Standartları’nın (ABA Standards for Approval of Law Schools) 308 no.lu Standardına göre, bir Hukuk fakültesi tamamen tanınmış olmadıkça, J.D. derecesi programından başka bir derece için program tesis edemez ve bir hukuk fakültesinin ek derece programları, geçerli bir J.D. derecesi programını sürdürme yeterliğini azaltamaz. Hukuk fakülteleri, ek bir programa başlamadan önce izin almak zorundadırlar. ABA, hukuk alanında ilk derece olan J.D. derecesinden başka hiçbir programı resmi olarak onaylamamaktadır.

2013 yılı itibarıyla, ABA tarafından tanınan toplam 203 kuruluşun; 202’si hukukta ilk derece (J.D. derecesi) veren hukuk fakülteleri ve biri Birleşik Devletler Askeri Başsavcı Okulu’dur (U.S. Army Judge Advocate General’s School). 203 hukuk fakültesinin 4’ü şartlı olarak tanınmış bulunmaktadır. Şartlı olarak tanınan Hukuk fakülteleri;

- +Belmont University College of Law
- +University of California-Irvine School of Law
- +University of La Verne College of Law
- +University of Massachusetts School of Law-Dartmouth’dur.

²² www.petersons.com/college-search/public-university-vs-private.aspx (Erişim tarihi:28.10.2013)

²³ Hukuk fakültelerinin bu yapısal özellikleri hakkında bk. FARNSWORTH, 13-14.

²⁴ Amerikan Barolar Birliği (ABA) hakkında bk. <http://www.americanbar.org/>

²⁵ FARNSWORTH, 13.

Amerikan Barolar Birliği (ABA) ve onun Hukuk Eğitimi ve Baro'ya Kabul Bölümü (Section of Legal Education and Admissions to the Bar), Hukuk fakültelerini derecelendirme sistemini benimsemediklerini duyurmuşlardır. Bu durumda, aday hukuk öğrencileri, çeşitli faktörleri gözönünde bulundurarak tanınmış Hukuk fakülteleri arasından seçimlerini yapacaklardır.

Amerikan Barolar Birliği'nin 2013-2014 Hukuk Fakültelerinin Tanınması İçin Standartlar ve Usul Kuralları (2013-2014 ABA Standards and Rules of Procedure for Approval of Law Schools), Standart 101-803 arasında, tanıma için gerekli temel koşullar, şartlı tanıma, tam tanıma, program veya yapıda temel değişiklik, organizasyon ve yönetimle ilgili olarak; programın kaynakları, kendi başına çalışma, stratejik plan ve değerlendirme, bağımsız bir Hukuk fakültesinin yönetim organı, dekan, fakülte ve dekan arasında yetki paylaşımı, önceki mezunlarla, öğrencilerle ve diğer kişilerle ilişkiler, Hukuk fakültesi ve niversite ilişkileri, ayrımcılık yapılmaması ve fırsat eşitliği, Hukuk eğitimi programı konusunda; müfredat, akademik standartlar ve başarılar, akademik takvim, sınıf dışında çalışma, uzaktan eğitim, yabancı bir ülkedeki çalışmalara ve faaliyetlere katılma, J.D.'ye ek Derece programları, fakülteler konusunda; nitelikler, tam zamanlı fakülte ltleri, fakültenin eğitici rolü, tam zamanlı fakültenin sorumlulukları, mesleki evre, kabul ve öğrenciye verilen hizmetlerle ilgili olarak; ABA tarafından onaylanmamış Hukuk fakültelerinden gelen adaylar, yabancı hukuk fakültelerinden gelen adaylar, Derece talep etmeyen adayların kaydı, öğrenciye ödünç verme programları ve destek hizmetleri, standartlara uyum hususunda ğrenci şikayetleri, kütüphane ve bilgi kaynakları hakkında kütüphane yönetimi, personeli, hizmetleri ve koleksiyonlar, olanaklar hususunda; hukuk kütüphanesi, araştırma ve çalışma alanları, teknolojik kapasiteler ve standartların, yorumların ve kuralların değiştirilmesi gibi pek çok konu düzenlenmektedir.

10. Sarmaşık Birliği (Ivy League)

Okul binalarını kaplayan sarmaşıklardan esinlenilerek adlandırıldığına inanılan "Ivy League", Amerika Birleşik Devletleri'nin kuzeydoğusundaki sekiz vakıf niversitesinin; Brown University, Columbia University, Cornell University, Dartmouth College, Harvard University, Princeton University, Pennsylvania University ve Yale University'nin oluşumudur. Aslında bir spor liği olarak kurulmuş olan Birliğin zamanla daha geniş bir anlam kazandığı günümüzde akademik mükemmeliyeti, zor ğrenci alma ve elitizmi ifade ettiği belirtilmektedir. Birlik okulları, akademik başarı olarak en üst sıradaki Amerikan okulları arasında yer almaktadır²⁶.

11. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki hukuk ğrencileri

Amerikan Hukuk Okulları ğrencilerinin deneyimleri, okulların dereceleri ile büyük ölçüde ilişkilidir. Üst düzeydeki hukuk fakülteleri (en üstteki yaklaşık 25 okul), öğrenciler arasında çok yardımsever ve destekleyici bir evre oluşurmaktadır. Öğrenciler, birlikte çalışmakta ve notlarını paylaşmaktadırlar. Daha alt düzeydeki hukuk fakültelerinde ise, bu fakltelelere devam edenlerin iş bulma olanağı fazla olmadığından daha rekabetçi bir ortam bulunmaktadır.

²⁶ <http://collegeapps.about.com/od/choosingacollege/tp/ivy-league-schools.htm> (Erişim tarihi: 04.11.2013)

Bu fakültelerde, öğrencilerin kitapların sayfalarını yırttıklarını, kitapları kitaplıkların en üstüne sakladıklarını duymak mümkün olabilmektedir. Yine bu fakültelerde, öğrenciler, mezun öğrenci sayısı etkileneceğinden çan eğrisinde kendi durumlarını olumsuz olarak etkileyebilecek değişikliklere karşı çıkmaktadırlar.

Hukuk öğrencilerinden derslerin her oturumu için 20-50 sayfa çalışmaları beklenmektedir. Bu çalışma, genellikle, örnek hukuki olayları, ilgili mevzuatı ve konuya ilişkin temel bilgileri içermektedir. Derse hazırlanmak, hukuki olayla ilgili mevzuat hükümlerinin sentez yoluyla biraraya getirilmesini ve bunun hukuku nasıl şekillendirdiğinin kavranmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte, bir Profesörün Socratic metodu²⁷ uygulaması olağan olmadığından (en azından, öğrenciye hangi derste bu metodun uygulanacağı önceden bildirilmeden) öğrenci sınıfta bu çalışmalarından sorumlu tutulmamaktadır. Final sınavları, sınıfta yapılan 3-4 saatlik bir sınav, 8-24 saat arası soruları evde cevaplanan bir sınav (take home final) ve 20-25 sayfa evde hazırlanan yazılı ödev şeklinde olmaktadır.

Yazılı ödevden genellikle beklenen dersle ilgili bir konunun seçilmesi ve derste öğrenilen hukuk prensiplerinin özel bir alanda uygulanmasıdır. Sınıfta ve evde yapılan sınavlarda, olaylara genellikle, emsal kararlara dayanan hukukun (case law) ve daha az oranda yasaların uygulanması istenmektedir. Yasalardan çok emsal kararlara dayanan hukuk üzerinde yoğunlaşılmasının nedeni; yasaların değişebilmesi veya her zaman karşılaşılabilen olaylara yeni yorumlar getirilmesi ve hukuk fakültelerinin, hukukun herhangi bir alanıyla ilgili nasıl çözümler getirilebileceğini, güçlü temel gerekçeler olmasa bile müşterinin yararına güvenilir hukuki dayanaklar bulmayı öğretmeyi amaçlamasıdır.

Hukuk fakültelerinin final sınavlarına hazırlanmak başka fakültelerin final sınavlarına hazırlanmaktan farklıdır. Final sınavları, Aralık ayının ikinci haftası yapılır ve çoğu öğrenci Kasım ayının başında ciddi olarak çalışmaya başlar. Final günü hukuk öğrencileri aşağı yukarı hukuku eşdeğerde bilmekle beraber, notları, kendilerini ne kadar iyi ifade ettiklerine ve yazma becerilerine göre belirlenecektir. Bu nedenle, daha çok çaba harcanmış ve çalışılmış olması belirli bir düzeyin aşılmasıyla daha iyi notlar getireceği anlamını taşımamaktadır.

Hukuk öğrencileri için yalnızca dersler değil, kendilerini geliştirmelerine katkı sağlayacak; kurlara, seminerlere, klinik çalışmalara, “moot court”lara katılma ve hukuk dergilerinin hazırlanmasına katkıda bulunma gibi ders dışı faaliyetler de önem taşımaktadır.

IV- TÜRKİYE’DE VE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ’NDE LİSANS DÜZEYİNDEKİ HUKUK EĞİTİMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI VE ÖNERİLER

Amerika Birleşik Devletleri’ndeki hukuk eğitiminin, amacı, üç yıl olan eğitim süresi, özgün eğitime kabul koşulları, Amerikan Barolar Birliği’nin eğitim sürecine etkin katılımı ve gözetimi, eğitimin kalitesi ve eğitimin uzmanlaşma olanakları sunması gibi özellikleriyle Türk hukuk eğitiminden ayrıldığı görülmektedir.

²⁷ Sokratik metot hakkında bk. ÜNDER, Hasan, Sokratik Diyalog, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/491/5782.pdf> (Erişim tarihi: 25.10.2013)

Amerika Birleşik Devletleri'nde, hukuki araştırma ve kompozisyona önem veren Hukuk lisans eğitiminin amacı, öğrencilere “*bir hukukçu/avukat gibi düşünme*”yi, hukuku olduğu gibi kabul etmekle yetinmek yerine, hukuku yorumlamak olduğu için Türkiye'deki, temelinde tündengelim yolu yatan, temel hukuk öğretimini üstün tutan hukuk lisans eğitiminden farklıdır²⁸.

Eğitim süresi Amerika Birleşik Devletleri'nde üç yıl, Türkiye'de dört yıl olarak belirlenmiştir. Eğitim süresi, kaliteyi artıran etkenlerden biri olarak düşünülebilirse de nitelikli hukukçuların yetiştirilmesinde, eğitim süresi ne olursa olsun, esasen önemli olan kaliteli bir eğitimin verilmesidir. Kaliteli bir hukuk eğitiminin, mezunların gelir düzeyini de olumlu yönde etkilediği genellikle kabul edilmektedir.

Türkiye'deki ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki lisans düzeyinde hukuk eğitimleri arasındaki en önemli farklılıklardan biri; Amerika Birleşik Devletleri'nde öğrencilerin çok daha fazla bilgi ve beceri ile donatılmış olarak hukuk fakültelerine gelmeleridir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki hukuk eğitimi, öğrencilerinin önceden edinmiş oldukları bilgi ve deneyimlerini, istedikleri takdirde uzmanlaşmayı da sağlayarak hukuk alanında artırmayı hedeflemektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde hukuk öğrencilerinin, ortak/eş zamanlı programlarla öğrencinin uzmanlaşması ve derece alması (Örneğin, Juris Doctor/PhD in Philosophy, Juris Doctor/Master of Public Policy, Juris Doctor/Master of Business Administration) mümkün iken Türkiye'deki Hukuk lisans eğitiminde yan dal programları ile başka alanlarda da derece alınabilmekte fakat çift ana dal programı genel olarak uygulanmamaktadır.

Türk Hukuk Eğitiminde, Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi uzmanlaşmaya yönelik eğitim olanaklarının sunulması yararlı olabilir. Halen lisansüstü eğitim; yüksek lisans ve doktora programlarıyla verilen uzmanlığın, hukuk lisans eğitimi sürecine de dahil edilmesi, uzman avukat ve yargıçların yetiştirilmesine önemli bir katkı sağlayacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Hukuk eğitime kabulde, Amerikan Barolar Birliği'nin standartlarının uygulanması eğitimde yeknesaklığı sağlamakta, bir lisans eğitimini yüksek not ortalamalarıyla tamamlamış olma, hukuk fakültelerine giriş sınavında başarılı olma ve bazı bilgi ve becerilerin, deneyimin önceden edinilmiş olmasının aranması kalitenin artmasına katkıda bulunmaktadır.

Türkiye'deki Hukuk fakültelerinde, akademisyenlerle profesyonel hukukçuların işbirliğinin geliştirilmesi mezunların çalışma yaşamlarının daha verimli olmasına katkı sağlayabilir. Bunun için, eğitim süresi içinde staj uygulamasının yaygınlaştırılması, Hukuk Uygulamaları dersi gibi uygulamaya yönelik lisans derslerine, düzenlenecek ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılara akademisyenlerin yanısıra profesyonel hukukçuların katılımının sağlanması önerilebilir.

Öğrencilerin, Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi eğitim sürecine aktif katılımının gerçekleştirilmesi, edindikleri bilgi ve deneyimlerin kalıcı olmasını sağlayacaktır.

---

²⁸ ARAT, 88 vd.; GEHRINGER, 1162 vd.

İçinde bulunduğumuz; teknoloji, haberleşme ve internetin büyük etkisiyle ortaya çıkan bilgi merkezli bir dönemi ifade eden bilgi çağında, öğretim üyelerinin ve öğrencilerinin kuşak özellikleri de verilecek eğitimin planlanmasında gözönünde bulundurulmalıdır²⁹.

Öğretim elemanları, “*me generation*” veya “*echo boomers*” olarak da bilinen “*baby boomers*” olarak adlandırılan kuşak (1943-1960), “*generation x*” (1961-1980) veya “*generation y*” veya “*me me me generation*” olarak da bilinen “*the millenials*” (1980-2000) kuşakları özelliğini taşıyabilir.

Halen öğrenim görmekte olan Hukuk fakültesi öğrencileri, “*the millenials*” (1980-2000) kuşağı öğrencileri olup, gelecekte “*generation z*” öğrencileri hukuk eğitimi alacaktır.

Kuşaklarla ilgili özellikler, ülkelere ve kişilere göre değişebilir. Bu durum “*y kuşağı*” için de geçerli olsa bile küreselleşme, sosyal medya, batı kültürünün ve değişimin hızla yayılması “*y kuşağı*”nın, kendilerinden önceki kuşaklara oranla dünya çapında daha çok benzer yönlere sahip olmalarına neden olmuştur³⁰.

“*y kuşağı*”, özel, iyimser, takım çalışmasına duyarlı, gelişime çok açık, başarılı, koruma altında olma, kendine güvenen, kurallara uygun davranma, baskı altında olma gibi özelliklere sahip olduğundan onların bu özelliklerinin genç intihar oranlarının, genç hamileliğin ve çocuk aldırmanın, gençler arasındaki şiddet suçlarının ve uyuşturucu kullanımının azalmasına neden olduğu öne sürülmektedir. Bu kuşak, piyasadaki ürünlerde, medyada, çocuk dergilerinde, televizyon gösterilerinde çocuğa çok değer verilen bir ortamda büyümüştür. Bu yaklaşım, ebeveynlerini de etkileyerek, daima en üst düzeyde koruyucu, çocuklarının üzerine titreyen, evden uzaklaşmaları konusunda isteksiz ve çocuklarının gereksinimleri ve ilgi alanları konusunda (doktor, avukat, psikolog vd.) adeta bir takımla işbirliği halinde olan “*aşırı koruyucu aile*” (helicopter parents) kavramının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu kuşağın ortak özellikleri olarak “*aktif, sadık olma ve verici bir kuşak olma*” özelliklerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Her kuşak için olduğu gibi bu kuşağın da olumlu ve olumsuz yönlerinin farkında olarak uygun bir eğitim yönteminin geliştirilmesi yerinde olacaktır.

Ayrıca, uluslararası araştırmalar yapabilen ve uluslararası bağlantılar kurabilen öğretim elemanlarının ve öğrencilerin yetiştirilmesi için öğretim elemanlarının ve öğrencilerin uluslararası hareketliliğinin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi önemlidir.

KAYNAKLAR-REFERENCES

KİTAPLAR

ARAT, Tuğrul, Amerikan Hukuk Öğretiminde “Case Method”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No:239, Öğretimde Reform “Dünyada ve Türkiye’de Hukuk Öğretimi” Serisi No:1, Ankara 1968.

---

²⁹ HOWE/STRAUSS, p.1-4.

³⁰ JOEL, 30.

FARNSWORTH, E. Allan, IntroductionToThe Legal System Of The United States, Second Edition, USA 1987.

KARAYALÇIN, Yaşar, Hukukda Öğretim-Kaynaklar-Metod, Genişletilmiş 3. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın Nu. 196, Ankara 1986.

MAKALELER

GEHRINGER, Axel, ABD’de Hukuk Öğretimi, Hukukçu Eğitimi ve Sorunları, Hukuk Öğretimi ve Hukukçunun Eğitimi, Uluslar arası Toplantı, Ankara 9,10,11 Ocak 2003, Türkiye Barolar Birliği, s.156-165.

GEDİKLİ, Fethi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ne Zaman Kuruldu?, İÜHFMC. LXIX, S.1 - 2, 2011, s. 91-104.

HOWE, Neil/STRAUSS, William, Millenials Go To College, www.eubie.com/millenials.pdf (Erişim Tarihi: 28.10.2013)

KUBİLAY, Huriye/GÖKDEMİR, Nurser, Hukuk Eğitiminde Aktif Eğitim Uygulamaları ve Denizcilik Eğitimine Yansımaları, II. Aktif Eğitim Kurultay Kitabı, II. Aktif Eğitim Kurultayı 4-5 Haziran 2005, s.108-114.

STEIN, Joel, Millenials’ Moment, TIME, May,20, 2013, p.30-35.